

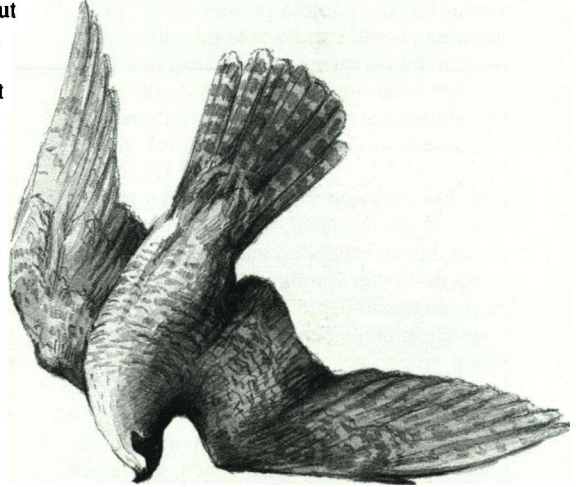
Pel

Tekst: Gerard Ouweneel

Illustratie: Erik van Ommen

Leden van de Vogelwerkgroep Texel kunnen via het clubblad 'De Skor' hun tien favoriete vogelsoorten benoemen. Mèt opgaaf van redenen, zo wenst de redactie. Een boeiende rubriek. In het slotnummer van de eenentwintigste jaargang was het de beurt aan Gerrit Visch. Bij zijn toptien staan Kluut en Scholekster, voor een Texelaar bijna een verplichting. Verder de Pijlstaart, een voorkeur die menigeen zal delen. Dan volgt de Grauwe Vliegenvanger, die Gerrit jaarlijks in zijn tuin heeft. Voorts volgt de Zwarte Roodstaart, die ieder voorjaar met zang Gerrits dagelijkse fietstocht naar Oudeschild nog meer veraangenaamt. Met het vogelaarsbestaan op Texel is niets mis. Maar dat wisten wij al. Bij lezing van die rubriek probeer ik ook tot een keus te komen. Begin er maar eens aan. U zult merken dat het niet meevalt. Ik heb eens vernomen dat iemands favoriete soort die vogel is, waarnaar hij op het moment suprème kijkt. Dat was wel een goeie! Terecht schreef Gerrit Visch dat bij het bepalen van zijn keuze niet veel te ontkomen aan schrappen. Bij mij is dat niet anders. Sowieso komt op mijn lijst de Velduil, de onverschrokken opportunist, altijd op weg naar of aanwezig op plaatsen waar het hem aanstaat. Dan, misschien wel op nummer één, de kosmopolitische Visarend, overal op deze wereld te vinden in fijne vogelgebieden, die wellicht daarom fijn zijn omdat hij er óók is. Hoog scoren de drie luchtjagers bij de valken: Slechtvalk, Smelleken en Boomvalk. Verder Boerenzwaluw, als symbool voor het adrenalineverwekkende gebeuren van de vogeltrek. De Gele Kwikstaart als eerbetoon aan intens beleefde vogeldagen in de stille en ruime landbouw-polders van de Hoeksche Waard en de

Roodhalsgans voor memorabele winterexpedities naar de kusten van de Zwarte Zee. Achter de Morinelplevier doemt De Beer op. Om zijn pure schoonheid natuurlijk de Grauwe Kiekendief. Neen, die tien zijn zo bereikt, zonder één van de kraanvogelsoorten, sterns, jagers, geen Pijlstormvogel, zonder lijsters en ook geen plaats voor de Tapuit, Grutto en Griel. Achter iedere soort op schrijvers toptien gaan emoties schuil, dromen achter de werkelijkheid. Mocht u signaleren dat de meeste toptiensoorten toegerust zijn met klauwen en een haaksnavel en u daarom militante karaktereigenschappen toedichten, dan blijft daarop een antwoord uit.

Veel is ervoor te zeggen een toptien beperkt te houden tot soorten van de nationale avifauna. Buiten de grenzen wordt het een 'mer à boire'. Iedere vogelaar koestert een lijstje met 'verwegsoorten'. Geinformeerd naar de achtergronden van die wensen is, om deze te onthullen, een psycholoog nodig. Bij schrijver gaat het om soorten in moeilijk bereikbare, sterk tot de verbeelding sprekende uithoeken van deze wereld. Wordt zo'n wenssoort gezien, hetgeen af en toe gebeurt, dan komen er ten minste twee voor in de plaats... dus nooit rust. Op één soort na zal ik u niet lastigvallen met mijn lijst(je). Die ene is de Pels Visuil. Waarom? Liggend op de divan van een volgeling van de heer

Freud, zou deze een onsamenhangend verhaal kunnen lospeuteren over Afrikaanse wetlands, altijd al intrigerende uilen, voedspecialisatie, tevergeefse zoektochten tijdens excursies door Namibië, Oeganda en Botswana, het opgetogen verhaal van Janus die samen met de Finse 'uiflofiel' Mikkola in Gambia wèl succes had en vooral over die ene weergalozige nacht met Blakistons Visuilen op Hokkaido in Japan.

Het kwam ervan. Dochter en schoonzoon kwamen te wonen in Zambia. Prompt begon een ornithologisch vraag-en-antwoord-e-mailverkeer, waarin het woord Pels Visuul vaak viel. Ook in Zambia was de Pel geen geheide soort, berichtte Anne. Maar toch... Met verlof in Nederland kreeg pa een fraai en kundig van papier-maché vervaardigd model van een vliegende Pel. Deze attentie leidde tot een roekeloze nu-of-nooit-stemming. Een paar weken later ging het vanuit Lusaka Zambia in, met op het programma enkele van de vele paradijselijke oorden die de natie bezit. Daarbij ook twee locaties waarvan leden van de *Zambian Ornithological Society* onder voorbehoud Anne hadden verteld dat, met geluk en inspanning, de Pel er wellicht te vinden zou zijn. Indien u ooit verlangt naar een wereld van voor de zondeva, waartoe anno 2004 alle reden is, denk dan aan Chiawa Camp langs de Lower Zambezi. Daar was het prijs, de eerste ochtend al. Tijdens een wandeling langs een smalle nevenstroom, vloog uit een gekapseisde, schuin boven het water hangende boom een enorme lichte uil. 'Dat-was-hem,' siste schoonzoon Rommert. Ik was sprakeloos en staarde in de richting waarin de vogel was verdwenen, gelijk een Neanderthaler die een ruimteveer ziet lanceren... de tomeloze explosie van emoties bij het zien van een droomsoort.

In de uren nadien viel meer te verwerken, zodat het rond het middaguur verstandig werd mij terug te trekken op het gemak, teneinde daar de gedachten te ordenen. Niet voor lang. 'Pa,' fluisterde Anne naast het vertrekje. 'Rommert heeft de Pels Fishing Owl weer gevonden. Vlakbij. Hij is schitterend te zien vanuit de ingang van onze tent!' De wanordelijke wijze waarop ik zeer kort na deze mededeling mij bij de familie vervoegde, zal ik nog vaak moeten aanhoren. Tronend op een tak in een belichting alsof de firma Kodak het tafereel speciaal voor de afnemers van haar filmrolletjes had

geregisseerd, sloeg de Pel hautain en onverstoorbaar ons nerveus gedoe gade. De kerstkaart van 2002 werd dan ook gereserveerd voor de Pel.

Terug in het vaderland sloeg ik *The Bird Collectors* na op degenen aan wie de uil zijn naam dankte. Geen woord over een mijnheer Pel, noch over Bonaparte die de soort in 1850 beschreef. Via Jan Wattel werd het Chris Smeenk van *Naturalis* die een verrassing in petto had: Pel was een landgenoot. In een in 1968 door het toenmalige Rijksmuseum van Natuurlijke Historie uitgegeven bijdrage van L.B. Holthuis, beschrijft deze hoe de jongeheer Pel in 1818 op dertienjarige leeftijd in dienst trad van het Leidse Museum, waar toen C.J. Temminck directeur was. Op zijn tweeëntwintigste ging Pel naar West-Afrika waar, als deel van het Nederlands imperium, het rood-witblauw nog wapperde op een rijtje forten met een suspect verleden. In tegenstelling tot veel van zijn collega's, die vaak al na enkele weken als gevolg van 'landziekte' (malaria) bezweken, overleefde Pel. Tussen 1840 en 1855 bracht hij het via resident tot Officier van Justitie, welke functie te combineren was met boekhouder, secretaris-annex-kassier. Wanneer maar mogelijk was Pel in het veld, met zijn geweer. 'Het is echter een groot genot een aap uit een boom te zien nederploffen en Uzelve zoude U zeker ook bij een dergelijke jagt amuseeren', schreef hij conservator H. Schlegel van het museum in Leiden. Zal dat ook niet menige visuul zijn overkomen, waardoor de naam Pels Visuul ontstond? Hendrik Severinus Pel ging in 1855 met pensioen, zevenendertig jaar oud. Hij overleed in 1876.